

3. Зарічанська Н. Формування у майбутніх педагогів-філологів професійних умінь і навичок: компетентнісний підхід. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. №5. С. 89–94.
4. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С.11–17.
5. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення URL: <http://vuzlib.com/content/view/322/84> (дата звернення: 04.05.2023).
6. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4 (30). С. 280–286.
7. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. *Language and Communication*. London: Longman, 1983. P. 2-27.
8. Hymes D. On Communicative Competence. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971. 174 p.
9. The European Indicator of Language Competence. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-indicator-of-language-competence.html> (Last accessed: 02.05.2023).

References

1. Bidiuk N. M. Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia filoloha: zmist ta struktura [Communicative competence of the future teacher of philology: content and structure]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy: zb. nauk. prats tretoi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. 12–14 lyst. 2012 r. Lviv, 2012. S. 158–160.*
2. Zarichanska N. V. Realnyi stan hotovnosti vchyteliv filolohichnykh dystsyplin do innovatsiinoi diialnosti [The real state of readiness of teachers of philological disciplines for innovation]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. 2012. Vyp. 29. S. 374–380.
3. Zarichanska N. Formuvannia u maibutnikh pedahohiv-filolohiv profesiinykh umin i navychok: kompetentnisnyi pidkhid [Formation of future teachers-philologists of professional skills: competence approach]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*. 2014. №5. S. 89–94.
4. Nikolaieva S. Yu. Tsili navchannia inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu [Objectives of teaching foreign languages in the aspect of competence approach]. *Inozemni movy*. 2010. № 2. S.11–17.
5. Sekret I. V. Inshomovna profesiina kompetentnist: problema vyznachennia [Foreign language professional competence: the problem of definition]. URL: <http://vuzlib.com/content/view/322/84> (data zvernennia: 04.05.2023).
6. Stavytska I. V. Inshomovna kompetentnist: mistse definitsii u terminolohichnomu poli suchasnykh naukovykh sudzhen [Foreign language competence: the place of definition in the terminological field of modern scientific judgments]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 2013. № 4 (30). S. 280–286.
7. Canal, M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. *Language and Communication*. London: Longman, 1983. P. 2-27.
8. Hymes D. On Communicative Competence. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971. 174 p.
9. The European Indicator of Language Competence. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-indicator-of-language-competence.html> (Last accessed: 02.05.2023).

УДК 378.147 [355/359+305] (043)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-52-60>

РУСЛАН МУСЕВИЧ

orcid.org/0000-0002-6110-5952

akademikusck@ukr.net

старший викладач

Національна академія Національної гвардії України

майдан Захисників України, 3, м. Харків

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НА ЗАСАДАХ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

У статті описано модель методичного супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу. Доведено, що процес інституалізації гендерної політики є унікальним у кожному вищому військовому навчальному закладі і він залежить від: рівня відповідності установчих та нормативних документів ЗВО законодавству України з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; наявності у функціональних обов'язках персоналу ЗВО обов'язків щодо реалізації гендерної політики відповідно до специфіки функціональних обов'язків; ефективності системи протидії сексуальному та гендерно зумовленому насильству; ефективності системи контролю за якістю та повнотою реалізації гендерної політики у ЗВО; якості проведення гендерного аналізу.

Ключові слова: модель методичного супроводу, гендерний підхід, готовність майбутніх офіцерів, Національна гвардія України, освітній процес.

A MODEL OF METHODOLOGICAL SUPPORT FOR FORMING THE READINESS OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE FOR PROFESSIONAL INTERACTION WITH MILITARY OFFICERS ON THE BASIS OF A GENDER APPROACH

The article describes a model of methodical support for the formation of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel based on the principles of a gender approach. It was determined that methodical support for the formation of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach is a purposeful, specially organized activity based on a scientific and gender-oriented approach, the purpose of which is to create the necessary conditions for the methodical growth of scientific and pedagogical workers and staff of a higher military educational institution in the process of forming the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach. It was determined that the main pedagogical conditions that affect the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach are: socio-pedagogical, innovative, organizational-pedagogical, educational-methodical, diagnostic and institutional-organizational. In our opinion, these pedagogical conditions should ensure the formation of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach through educational and educational activities and through the institutionalization of gender policy in higher education institutions. The main forms of methodical support for the formation of cadets' readiness for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach at the level of the National Guard of Ukraine, a higher military educational institution, a faculty and a department have been determined. It is hypothesized that the problem of training future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach requires appropriate changes in the higher education system, and, above all, a transition from a gender-neutral to a gender-sensitive model of higher education. A model of formation of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel based on the principles of a gender approach has been developed. The model is based on an acmeological approach, which reflects the orientation of the process of forming the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with servicemen on the basis of a gender approach to their professional development. It has been established that the professional development of future officers of the National Guard of Ukraine is carried out during the implementation of two main stages of training: the stage of general military training and the stage of special training. It was determined that the process of forming the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach depends on the level of integration of the gender approach in educational and educational activities and on the level of institutionalization of the state gender policy of Ukraine in a higher military educational institution.

It has been proven that the process of institutionalizing gender policy is unique in each higher military educational institution and it depends on: the level of conformity of the founding and regulatory documents of the higher educational institution with the legislation of Ukraine on ensuring equal rights and opportunities for women and men; the presence in the functional duties of the VVNIZ staff of duties regarding the implementation of the gender policy in accordance with the specifics of the functional duties; the effectiveness of the system against sexual and gender-based violence; the effectiveness of the system of control over the quality and completeness of the implementation of the gender policy in VVNIZ; qualities of gender analysis. The main four directions for the gender audit of educational activities in VVNIZ have been determined: gender-oriented content; gender-oriented pedagogical activity; gender-oriented structures; the context in which gender-oriented ecosystems provide overview information about the state of implementation of the gender approach in educational programs. A form was created to determine the level of integration of the gender approach in the educational process of VVNIZ.

The main tasks of the gender approach in the education of future officers of the National Guard of Ukraine have been established: implementation of the gender approach in all links of the educational and educational process; awareness of gender parity problems; mastering a certain amount of knowledge about prejudices against each gender and their awareness; softening of stereotypes regarding family, professional and social roles and correction of ideas about norms of masculinity/femininity; creation of conditions for the development of individual abilities of cadets for the purpose of self-realization of the individual; accumulation and formation of experience of egalitarian behavior. Attention is focused on the fact that the main means of implementing a gender approach in education is the inclusion of a gender component in the educational process and the use of a gender-oriented approach in the interaction of scientific and pedagogical workers, staff of VVNIZ and future officers of the National Guard of Ukraine.

Key words: *methodical support model, gender approach, readiness of future officers, National Guard of Ukraine, educational process.*

Значущість формування готовності курсантів до професійної взаємодії з військовослужбовцями Національної гвардії України на засадах гендерного підходу підтверджує те, що Уряд України схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, саме тому гендерний підхід є невід'ємною складовою підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України, завдяки чому підвищиться фахова підготовка всього офіцерського складу Національної

гвардії України. Відповідно до контексту сучасного реформування освіти, застосування гендерного підходу майбутніми офіцерами у професійній діяльності з військовослужбовцями Національної гвардії рівня буде свідчити про сформованість цієї професійно важливої практики [14].

Методологічні основи формування готовності досліджували такі вчені, як І. Бех [1], В. Борисов, С. Васківська, Ю. Вербиненко, Г. Дрогуш-Білоус [2]. Сутності, змісту й напрямам науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів присвячені роботи Н. Бухлової [3]. Проблема впровадження гендерного підходу в навчально-виховний процес займаються Ю. Яковенко, О. Хорошайло [20], О. Цокур [19] та інші.

Питання методичного супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу в сучасній науковій праці є недослідженим. Частково приділяється увага цьому питанню в Методичних рекомендаціях з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України [11]. Тому виникає потреба в дослідженні методичного супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

Мета статті – розробити модель методичного супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

У науковій літературі зустрічаються такі тлумачення терміну «супровід», як «форма соціально-психологічної підтримки», або «системна соціально-психологічна допомога»; як прогнозування й дотримання низки психолого-педагогічних умов, які забезпечують успіх у ситуаціях взаємодії учасників освітнього процесу [12].

На практиці існують різні види супроводу: педагогічний, науковий, психологічний, соціальний, методичний, психологічний, адаптивний та ін. Усі вони означають взаємодію того, хто (що) супроводжує та того, кого (що) супроводжують. Ця взаємодія спрямована на вирішення актуальних проблем професійної діяльності. Також методичний супровід визначається як спеціально організована, системно унормована цілісна діяльність, під час якої якої створюються сприятливі умови для методичного зростання науково-педагогічних працівників ЗВО та для їхньої професійно-педагогічної самореалізації [13, с. 46].

Виходячи із результатів теоретичного аналізу наукових досліджень готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу, ми схилиємося до думки, що якісно організований методичний супровід сприяє формуванню цієї готовності.

О. Мариновська під методичним супроводом розуміє цілеспрямовану спільну діяльність методичної служби й колективу навчального закладу, який здійснює режим розвитку, реалізований у вигляді професійної допомоги в освоєнні інноваційної педагогічної діяльності при вирішенні аналітико-рефлексивних, конструктивно-прогностичних, організаційно-діяльнісних і корекційно-регулюючих завдань з управління досягненням результатів в рамках індивідуальної професійно-педагогічної діяльності [10, с. 29].

У нашому розумінні, методичний супровід формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу – це цілеспрямована спеціально організована діяльність, заснована на науковому та гендерно-орієнтованому підході, метою якої є створення необхідних умов для методичного зростання науково-педагогічних працівників (далі – НПП) та персоналу ЗВО в процесі формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

Під час досліджень нами було визначено, що основними педагогічними умовами, які впливають на готовність майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу є: соціально-педагогічні, інноваційні, організаційно-педагогічні, навчально-методичні, діагностичні та інституційно-організаційні. На нашу думку, ці педагогічні умови мають забезпечити формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу через освітню й виховну діяльність та через інституалізацію гендерної політики в ЗВО.

Провівши теоретичний аналіз сучасних педагогічних досліджень, ми визначили основні форми методичного супроводу формування готовності курсантів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу:

На рівні Національної гвардії України: міжнародне підвищення кваліфікації з гендерних питань; міжнародні й державні освітні та наукові заходи; підвищення кваліфікації з гендерних питань для командування ЗВО; виділення коштів для реалізації гендерних досліджень у ЗВО; логістичне забезпечення діяльності НГУ із врахуванням індивідуальних потреб особового складу; приведення нормативно-правових актів НГУ до вимог державної гендерної політики України;

забезпечення прозорості та законності під час розгляду випадків сексуального та гендерного насилля; обмін досвідом; узагальнення та висвітлення передового досвіду з питань дотримання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; гендерний аудит ЗВО; виставки тощо.

На рівні ЗВО: міжвузівські проекти з гендерних питань, підвищення кваліфікації з гендерних питань для керівництва підрозділів ЗВО; науково-методичні конференції, науково-практичні семінари, проекти професійного розвитку; виділення коштів для реалізації гендерних досліджень у ЗВО; логістичне забезпечення діяльності НГУ із врахуванням індивідуальних потреб особового складу; приведення нормативних та установчих документів ЗВО до вимог державної гендерної політики України; забезпечення прозорості та законності під час розгляду випадків сексуального та гендерного насилля; створення інклюзивного простору; психологічне, педагогічне та методичне консультування з гендерної проблематики; гендерний аудит підрозділів ЗВО; вільний доступ до отримання інформації, фестивалі та інші творчі проекти з гендерних питань, конкурси фахової майстерності; гендерний аналіз службового навантаження, створення умов для поєднання службових і сімейних обов'язків тощо.

На рівні факультету: науково-методичні конференції, науково-практичні семінари, проекти професійного розвитку, консультації, засідання кафедр, творчі групи, веб-спільноти, майстер-класи, узагальнення та презентація досвіду у виданнях та на виставках, конкурси фахової майстерності; гендерний аналіз службового навантаження; створення умов для поєднання службових і сімейних обов'язків; підвищення кваліфікації з гендерних питань для НПП та персоналу факультету; науково-методичні конференції, науково-практичні семінари, проекти професійного розвитку; гендерні дослідження; створення безпечного середовища для служби та роботи; врахуванням індивідуальних потреб особового складу; створення інклюзивного простору; психологічне, педагогічне та методичне консультування з гендерної проблематики; гендерний аудит освітніх програм; вільний доступ до отримання інформації, фестивалі та інші творчі проекти з гендерних питань; конкурси фахової майстерності тощо.

На рівні кафедри: психологічне, педагогічне, методичне консультування з гендерної проблематики; урахування індивідуальних потреб, запитів, вимог кожного учасника методичного супроводу; обговорення питань щодо формування готовності курсантів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу із залученням учасників освітнього процесу та представників НГУ; науково-методичні конференції, науково-практичні семінари, консультації, засідання кафедр, творчі групи, веб-спільноти, майстер-класи, узагальнення та презентація досвіду у виданнях та на виставках, конкурси фахової майстерності; гендерний аналіз службового навантаження; створення умов для поєднання службових і сімейних обов'язків; підвищення кваліфікації з гендерних питань для НПП та персоналу кафедри; проекти професійного розвитку; гендерні дослідження; створення безпечного середовища для служби та роботи; гендерний аудит освітніх програм; вільний доступ до отримання інформації, фестивалі та інші творчі проекти з гендерних питань; конкурси фахової майстерності тощо.

Розв'язання проблеми формування майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу вимагає відповідних змін у системі вищої освіти, й першочергово переходу від гендерно-нейтральної до гендерно-чутливої моделі вищої освіти. Ця модель повинна бути спрямована на розширення знань, умінь і навичок майбутнього офіцера Національної гвардії України, що передбачає значне, якщо не кардинальне оновлення всіх складових професійної готовності, формування спеціальних компетентностей (гендерної, інклюзивної тощо).

У результаті аналізу професійної взаємодії офіцерів з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу нами була розроблена модель формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу (рис 1).

В основі моделі лежить гендерний підхід, який відображає орієнтацію процесу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу та їхній професійний розвиток.

Професійний розвиток майбутніх офіцерів Національної гвардії України здійснюється під час реалізації двох основних етапів навчання:

1. Етап загальновійськової підготовки – на цьому етапі формуються знання, уміння та вдосконалюються навички курсанта як майбутнього офіцера.

2. Етап спеціальної підготовки – на цьому етапі формуються знання, уміння та вдосконалюються навички курсанта як офіцера за фахом його майбутньої професійної діяльності, відповідно до його майбутньої посади та специфіки завдань конкретної військової частини Національній гвардії України.

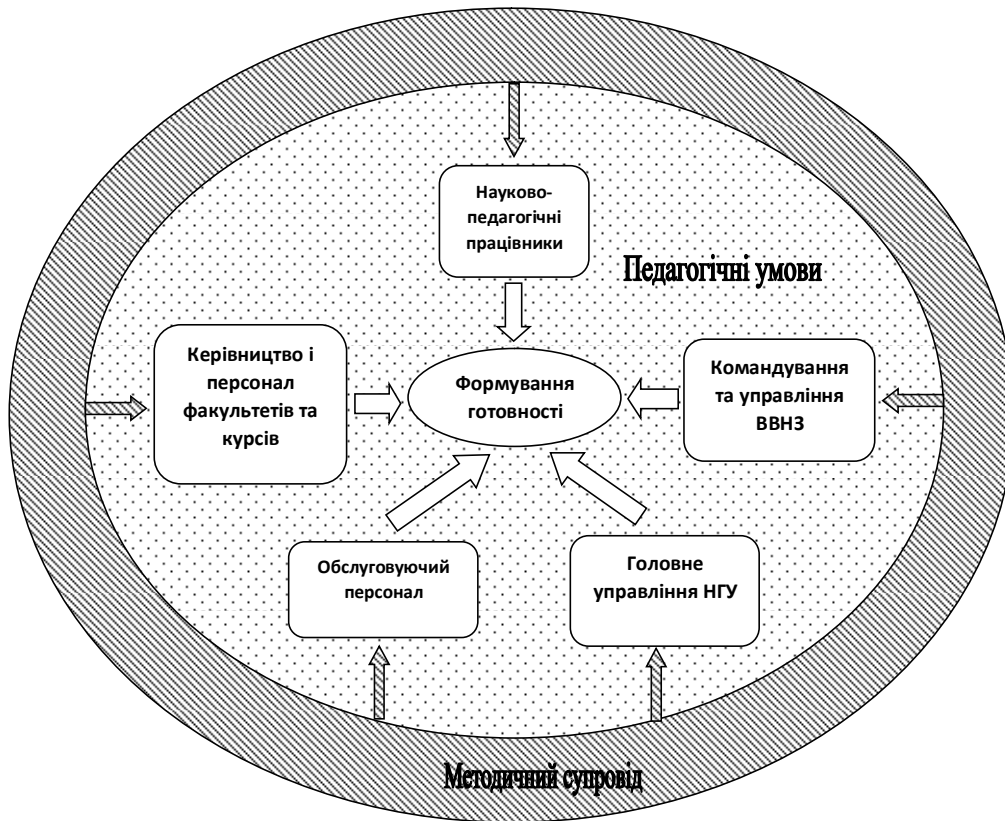

Рис 1. Модель формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

На рисунку 2 ми бачимо, що процес формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу залежить від рівня інтеграції гендерного підходу в освітню та виховну діяльність та від рівня інституалізації державної гендерної політики України (далі – гендерної політики) у вищому військовому закладі освіти.

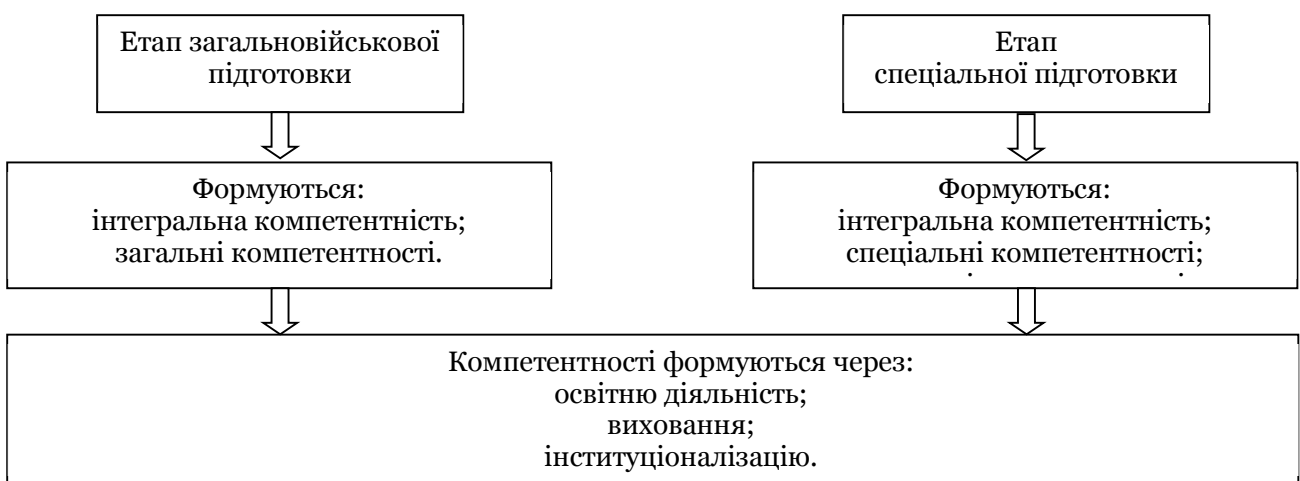

Рис 2. Процес формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

Процес інституалізації гендерної політики є унікальним в кожному закладі вищої освіти (ЗВО), він залежить від:

- рівня відповідності установчих та нормативних документів ЗВО законодавству України з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- наявності у функціональних обов'язках персоналу ЗВО обов'язків щодо реалізації гендерної політики відповідно до специфіки функціональних обов'язків;

- ефективності системи протидії сексуальному та гендерно зумовленому насильству;
- ефективності системи контролю за якістю та повнотою реалізації гендерної політики у ЗВО;
- якості проведення гендерного аналізу.

Інституалізація спонукає керівництво та управління ЗВО до вдосконалення умов військової служби до інклюзивності та недискримінаційності.

Дослідивши механізм досягнення гендерної рівності в академічній сфері та наукових установах, ми визначили основні чотири напрями для гендерного аудиту освітньої діяльності у ЗВО:

1. Гендерно-орієнтований зміст. Застосування гендерно-обумовленого підходу до змістовної частини означає забезпечення відповідності змісту навчальної дисципліни принципу гендерної рівності. Така перспектива передбачає не лише чітку прив'язку до гендерної дискримінації, але й належну увагу до міжгалузевих аспектів через включення інших ознак диференціації (вік, інвалідність, етнічне походження тощо), які можуть перегукуватися з питаннями статі й гендеру.

2. Гендерно-орієнтована педагогічна діяльність. Застосування гендерно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності передбачає осягнення способів інтеграції гендерного підходу в різноманітні методи викладання та форми навчання. Під гендерно-орієнтованою педагогічною діяльністю науковець Фергюсон розуміє методи навчання, які передбачають активну участь курсантів, включають призму особистого досвіду, заохочують до соціальної взаємодії й підзвітності, розвивають навички критичного мислення та аналізу, забезпечують розуміння і врахування ролі соціальних інститутів [17]. Проблемні аспекти, пов'язані з питаннями гендерної рівності, у педагогічній діяльності повинні бути спрямовані на подолання гендерних стереотипів в контексті як професійних знань і поведінки викладацького складу, так і їхньої науково-педагогічної діяльності.

3. Гендерно-орієнтовані структури. Необхідно запровадити гендерно-орієнтовані механізми у сфері гендерного розподілу посад серед персоналу, а також в розрізі композиції педагогічного складу навчальних програм, чи модулів. Такі науково-педагогічні працівники також повинні пройти відповідне професійне навчання щодо ролі гендерної проблематики в контексті їхньої галузі спеціалізації та брати участь у постійному професійному розвитку в цій сфері.

4. Контекст, в якому гендерно-орієнтовані екосистеми надають оглядову інформацію про стан впровадження гендерного підходу в навчальні програми. ЗВО мають запровадити гендерно-орієнтовані екосистеми на засадах наскрізної інституційної підтримки, включаючи рівень співробітників вищої ланки, з метою імплементації гендерного підходу в освітньо-професійних програмах і наукових дослідженнях. Для цього варто асигнувати належні ресурси, а також регулярно проводити аналіз, моніторинг та оцінювання, включаючи інформаційний супровід та обґрунтування актуальності гендерної проблематики. ЗВО мають забезпечити гарантії протидії проявам сексизму, сексуальних домагань та гендерно-обумовленого насильства в межах/між групами науково-педагогічних працівників та студентів [7].

Для того, щоб визначити рівень інтеграції гендерного підходу в освітню діяльність ЗВО, необхідно провести гендерний аудит освітньої діяльності. Для цього нами було створено форму для визначення рівня інтеграції гендерного підходу.

Аналіз психолого-педагогічної та соціологічної літератури, аналіз досвіду зарубіжних країн, позитивна практика використання гендерного підходу в різних галузях знань, підтверджують доцільність включення гендерного підходу до освіти в цілому та до виховання. Сутність гендерного підходу у вихованні полягає в уникненні сексизму, пом'якшенні гендерних стереотипів, формуванні досвіду взаємодії між статями на егалітарних засадах, недопустимості протиставлення за статевою ознакою в сім'ї, ЗВО, будь-яких суспільних інститутах, створенні рівних умов та можливостей для розвитку, самовдосконалення й самореалізації кожної особистості.

Окремі питання гендерного підходу до виховання у своїх працях розглядали: К. Веселовська, Т. Говорун, О. Кікінежді [4], В. Кравець [8], О. Луценко [9], С. Вихор [1; 2], П. Терзі [15], М. Фіцула [18], У. Токарева [16] та інші. Науковці дійшли думки, що гендерний підхід у вихованні здобувачів вищої освіти – цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку здобувачів освіти з метою формування в них егалітарних цінностей, поваги до особистості, незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їхньої самореалізації, оволодіння навичками толерантної поведінки та з метою побудови громадянського суспільства [6].

На основі теоретичного аналізу наукової літератури основними завданнями гендерного підходу у вихованні майбутніх офіцерів Національної гвардії України є: реалізація гендерного підходу в усіх ланках освітнього та виховного процесу; усвідомлення проблем гендерного паритету; оволодіння певним обсягом знань про упередження щодо кожної статі та їх усвідомлення; пом'якшення стереотипів щодо сімейних, професійних та суспільних ролей та корекція уявлень про норми маскулітності/фемінітності; створення умов для розвитку індивідуальних здібностей курсантів з метою самореалізації особистості; накопичення та формування досвіду егалітарної поведінки.

Основним засобом впровадження гендерного підходу у вихованні є залучення до освітнього процесу гендерної складової та застосування гендерно-орієнтованого підходу у взаємодії науково-педагогічних працівників, персоналу ЗВО та майбутніх офіцерів Національної гвардії України [5].

Висновки. Наведений у статті матеріал дозволяє зробити наступні висновки:

1. У науковій літературі не розкрито поняття «супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу».

2. Методичний супровід формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу – це цілеспрямована спеціально організована діяльність, заснована на науковому та гендерно-орієнтованому підході, метою якої є створення необхідних умов для методичного НПП та персоналу ЗВО під час формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

3. Визначено основні форми методичного супроводу формування готовності курсантів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу на рівні Національної гвардії України, ЗВО, факультету та кафедри.

4. Розроблена модель формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу. В основі моделі лежить гендерний підхід, який відображає орієнтацію процесу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу на їх професійний розвиток.

5. Визначено, що процес формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу залежить від рівня інтеграції гендерного підходу в освітню та виховну діяльність та від рівня інституалізації державної гендерної політики України у вищому військовому закладі освіти.

6. Установлено, що процес інституалізації гендерної політики є унікальним в кожному ЗВО і він залежить від: рівня відповідності установчих та нормативних документів ЗВО законодавству України з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; наявності у функціональних обов'язках персоналу ЗВО обов'язків щодо реалізації гендерної політики відповідно до специфіки функціональних обов'язків; ефективності системи протидії сексуальному та гендерно зумовленому насильству; ефективності системи контролю за якістю та повнотою реалізації гендерної політики у ЗВО; якості проведення гендерного аналізу.

7. Дослідивши механізм досягнення гендерної рівності в академічній сфері та наукових установах, ми визначили основні чотири напрями для гендерного аудиту освітньої діяльності у ЗВО: Гендерно-орієнтований зміст; гендерно-орієнтована педагогічна діяльність; гендерно-орієнтовані структури; контекст в якому гендерно-орієнтовані екосистеми надають оглядову інформацію про стан впровадження гендерного підходу в навчальні програми.

8. На основі проведення теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що основними завданнями гендерного підходу у вихованні майбутніх офіцерів Національної гвардії України є: реалізація гендерного підходу в усіх ланках освітнього процесу та виховання; створення умов для розвитку індивідуальних здібностей курсантів з метою самореалізації особистості; пом'якшення стереотипів щодо сімейних, професійних та суспільних ролей та корекція уявлень про норми маскулітності/фемінітності; усвідомлення проблем гендерного паритету; оволодіння певним обсягом знань про упередження щодо кожної статі та їхнього усвідомлення; накопичення та формування досвіду егалітарної поведінки.

9. Подальші перспективи досліджень методичного супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу доцільно спрямовувати на організацію експериментального дослідження ефективності моделі методичного супроводу формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

Література

1. Бех І. Д. Готовність педагога до інноваційної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2003. № 13. С. 3–8.
2. Вихор С. Т. Виховання школярів різної статі та гендерний підхід у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. Педагогічний пошук. *Науково-методичний вісник управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації та Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2005. № 1 (№ 45). С. 6–9.
3. Вихор С. Т. Гендерне виховання: паралелі кризь століття. *Наука і сучасність*. Зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. К.: Логос, 2003. Том ХІІ. С. 82–90.

4. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна ідеологія у навчально-виховному процесі. *Освіта і управління*. 2003. Т. 6. № 4. С. 56–68.
5. Дослідження (GEAR-tool) Європейської комісії. URL: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear>. (дата звернення: 05.06.2023).
6. Кожем'якіна І. В. Дистанційний формат науково-методичного супроводу педагогів НУШ в умовах післядипломної освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. / упоряд. та гол. ред. О.О. Матвеева*. Х., 2022. С. 41–53.
7. Кравець В. П. Гендерна педагогіка: навч. посіб. Тернопіль: Джура, 2003. 416 с.
8. Луценко О. А. Навчальна програма «Гендерна педагогіка». Хрестоматія навчальних програм з проблем гендерного розвитку. К. : ПЦ Фоліант, 2004. С. 45–105.
9. Мариновська О. Науково-методичний супровід упровадження педагогічних інновацій: сутність, специфіка, орієнтири реалізації. 2012. No 8-9. С.28–32.
10. Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України / Олена Волобуєва та ін. Київ : ФОП Клименко Ю. Я., 2021. 292 с.
11. Міщенко С. Г. Методичний супровід професійного зростання викладача. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. Дніпро, 2016. № 2. С. 238–243.
12. Руденко Ю. А., Галятовська К. С. Методичний супровід формування мовленнєво-творчої компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Одеса, 2018. № 3. С. 43–48.
13. Сапожников С., Теплицька А. Деякі методологічні орієнтири до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі: збірник тез конф., м. Дніпро, 5-6 квітня 2023 р. м. Дніпро, 2023. С. 83-88.
14. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>. (дата звернення: 05.06.2023).
15. Терзі П. П. Формування гендерної культури в студентів вищих технічних закладів навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. -пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2007. 24 с.
16. Ферюсон 2020. Дослідженнях (GEAR-tool) Європейської комісії. URL: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear>. (дата звернення: 05.06.2023).
17. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.
18. Цокур О. С. Формування гендерної культури майбутніх фахівців упродовж їхньої професійної підготовки у вищому навчальному закладі: аналіз концептуальних засад дослідження. Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії / ред. наук. кол. В. П. Кравець та інші. Т., 2011. С. 640-646.

References

1. Bekh I. D. Hotovnist pedahoha do innovatsiinoi diialnosti [Readiness of the teacher for innovative activities]. *Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Zhytomyr, 2003. № 13. S. 3–8.
2. Vykhor S. T. Vykhovannia shkoliariv riznoi stati ta hendernyi pidkhid u navchalno-vykhovnomu protsesi zahalnoosvitnoi shkoly. *Pedahohichnyi poshuk [Education of schoolchildren of different sexes and gender approach in the educational process of a comprehensive school. Pedagogical search]*. *Naukovo-metodychnyi visnyk upravlinnia osvity i nauky Volynskoi obldierzhadministratsii ta Volynskoho instytutu pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity*. 2005. № 1 (№ 45). S. 6–9.
3. Vykhor S. T. Henderne vykhovannia: paraleli kriz stolittia [Gender education: parallels through the centuries]. *Nauka i suchasnist. Nauka i suchasnist : Zb. nauk. pr. Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova*. K.: Lohos, 2003. Tom XLI. S. 82–90.
4. Hovorun T. V., Kikinezhdii O. M. Henderna ideolohiia u navchalno-vykhovnomu protsesi [Gender ideology in the educational process]. *Osvita i upravlinnia*, 2003. Т. 6. № 4. С. 56–68.
5. Doslidzhennia (GEAR-tool) Yevropeiskoi komisii [Research (GEAR-tool) of the European Commission]. URL: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear>.
6. Kozhem'iakina I. V. Dystantsiinyi format naukovo-metodychnoho suprovodu pedahohiv NUSH v umovakh pislidyplomnoi osvity [Distance format of scientific and methodical support of NUSH teachers in the conditions of postgraduate education]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty : zb. nauk. pr. / uporiad. ta hol. red. O. O. Matvieieva*. Kh., 2022. S. 41–53.
7. Kravets V. P. Genderna pedahohika [Gender pedagogy]: navch. posib. Ternopil : Dzhura, 2003. 416 s.
8. Lutsenko O. A. Navchalna prohrama «Henderna pedahohika» [Educational program "Gender Pedagogy"]. *Khrestomatiia navchalnykh program z problem gendernoho rozvytku*. K. : PTs Foliant, 2004. S. 45–105.
9. Marynovska O. Naukovo-metodychnyi suprovid uprovadzhennia pedahohichnykh innovatsii: sutnist, spetsyfyka, oriientyry realizatsii [Scientific and methodological support for the implementation of pedagogical innovations: essence, specifics, guidelines for implementation]. 2012. No 8-9. S.28–32.
10. *Metodychni rekomendatsii z intehratsii hendernykh pidkhodiv u systemu pidhotovky fakhivtsiv dlia sektoru bezpeky i oborony Ukrainy [Methodological recommendations for the integration of gender approaches in the system of training specialists for the security and defense sector of Ukraine]* / Olena Volobuieva ta in. Kyiv : FOP Klymenko Yu. Ya., 2021. 292 s.
11. Mishchenko S. H. Metodychnyi suprovid profesiinoho zrostannia vykladacha [Methodical support of the teacher's professional growth]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii: Pedahohika i psykholohiia*. Dnipro, 2016. № 2. S. 238–243.

12. Rudenko Yu. A., Haliatovska K. S. Metodychnyi suprovid formuvannya movlennievo-tvorchoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [Methodical support for the formation of speech and creative competence of future teachers of preschool education institutions]. Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho. Odesa, 2018. № 3. S. 43–48.
13. Sapozhnykov S., Teplytska A. Deiaki metodolohichni oriientyry do formuvannya hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery do sotsialnoi pidtrymky batkiv ditei z osoblyvymy potrebamy [Some methodological guidelines for the formation of the readiness of future specialists in the socio-economic sphere for social support of parents of children with special needs]. Teoriia i praktyka profesiinoho stanovlennia fakhivtsia v innovatsiinomu sotsiokulturnomu prostori : zbirnyk tez konf., m. Dnipro, 5-6 kvitnia 2023 r. m. Dnipro, 2023. S. 83-88.
14. Stratehii vprovadzhennia hendernoї rıvnosti u sferi osvity do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv na 2022-2024 roky z yii realizatsii [Strategies for the implementation of gender equality in the field of education until 2030 and approval of the operational plan of measures for 2022-2024 for its implementation]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>.
15. Terzi P. P. Formuvannya hendernoї kultury v studentiv vyshchych tekhnichnykh zakladiv navchalnykh zakladiv [Formation of gender culture in students of higher technical institutions of educational institutions] : avtoref. dys. ... kand. -ped. nauk : 13.00.04. Kirovohrad, 2007. 24 s.
16. Ferhiuson 2020. Doslidzhenniakh (GEAR-tool) Yevropeiskoi komisii [Research (GEAR-tool) of the European Commission]. URL: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear>.
17. Fitsula M. M. Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school] : navch. posib. Kyiv : Akademvydav, 2006. 352 s.
18. Tsokur O. S. Formuvannya hendernoї kultury maibutnikh fakhivtsiv uprodovzh yikhnoi profesiinoї pidhotovky u vyshchomu navchalnomu zakladi: analiz kontseptualnykh zasad doslidzhennia [Formation of gender culture of future specialists during their professional training in a higher educational institution: analysis of the conceptual foundations of the study]. Henderna osvita–resurs rozvytku parytetnoi demokratii / red. nauk. kol. V. P. Kravets ta insh. T., 2011. S. 640-646.

УДК 372.878:37.036:159.954

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-60-65>

ВАЛЕНТИНА ФРИЦЮК

<https://orcid.org/0000-0001-6988-6258>

valentina.frytsiuk@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ЛЮДМИЛА МАРЦЕВА

<https://orcid.org/0000-0001-5037-6565>

hfrjdcmrif@ukr.net

доктор педагогічних наук, доцент
Державного університету «Житомирська політехніка»
вул. Чуднівська, 103, м. Житомир

ЛЮДМИЛА ЛЮБАРСЬКА

<https://orcid.org/0000-0003-3342-8276>

lubarskaaludmila@gmail.com

аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

СТВОРЕННЯ ПІДТРИМУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті наголошено про те, що серед основних умов середовища, які забезпечують креативний розвиток особистості є такі параметри середовища, як безоцінність, прийняття, невизначеність і проблемність. Доведено, що для ефективного розвитку креативності варто забезпечити студентам демонстрування зразків креативної поведінки, адже для того, щоб індивід розвивався як творча особистість, недостатньо забрати перепони й зняти контроль свідомості; потрібно, щоб структура свідомості стала іншою, необхідний позитивний зразок творчої поведінки.

Ключові слова: креативність, майбутні фахівці, професійна підготовка, підтримуюче середовище.